

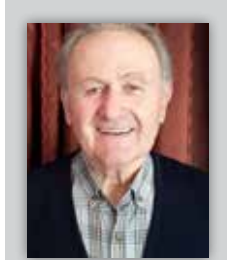
ÇAYBAŞI CADDESİ KONUŞUYOR – 4

Gün gelir, efkar basar ve içimizden, hem de çok derinlerden bir, 'Hey gidi günler, heyyy' sözleri dökülür. 'Hey gidi günler, heyyy.' Bu andan sonra neler düşüneceksiniz, neler yapacaksınız, bilemeyiz. Belki de hepimizin davranışı farklı olacaktır. İşte ben de böyle bir 'hey'li anımdan sonra aşağıdaki duygularımı dile getirmek ve bilgisayarımın tuşlarına ortak etmek istedim. Bakalım hangi duygularımızı, tuşa getirmişiz.

HACER ABLA VE RADYO DERGİLERİ

Hacer Abla (Hacerapla) caddemizde hep hatırladığım adlardan biriydi. Önceleri dul idi. Çocukluk hafızam ne eşi, ne de varsa çocukları hakkında bir bilgiye sahip... Ama sokak kapısından girip ulaşacağımız hayatının yapısı hâlâ gözlerimin önünde... Oldukça yaşlı bir hanımdı. Bizim evin yaşlısı olan cici babaannem sık sık ona gider, genelde beni de yanında götürürdü. Uslu bir çocuk olduğum için bu iki hanımı üzecek hiçbir şey yapmazdım.

Günü geldi. Kısmeti açıldı, Haceraplamız evlendi. Eşi Ali Ağa

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

(Alâ) ilimizin Zincirli köyünden (günümüzde mahallesi) idi. Anılırken, mahallemizdeki öbür Alâ'lardan ayırt edilebilmesi için *Zincirlinin Alâ* diye seslenilirdi. Evinin hemen yakınında birkaç adaşı daha vardı: Zibeklerin (Zeybeklerin) Alâ tam karşısındaki evde oturuyordu. Tella Pazarı'nda beçilik yapan adaşının adı ise Bekçi Alâ idi.

Ninem Safiye Hanım ki biz evde *Safiyanne*, *Safiye Anne* derdik, daha sonraları da gitmeyi sürdürdü. Çünkü Hacerapla'nın eşi sık sık köyüne gider, oradaki işlerini takip ederdi.

Ninemle gidişlerimde orada bir değişiklik görmeye başladım. Artık Haceraplamızın bir radyosu vardı ve radyo programlarının ve sanatçılarla yapılan röportajların yer aldığı bir radyo dergisi de onun yanında duruyordu. Renkli bir kapak ki genelde hanım şarkıcılara verilir, içinde bol fotoğraflar da yer alıyordu.

Kaynaklar, 1950'den 20-25 yıl kadar önce başlayan radyo dergilerinin 1950'li yılların başında bir patlama yaptığını yazıyor: *Radyo Haftası*, *Radyo Âlemi*, *Radyo Dünyası*, vb. Ben artık ilkokul yıllarımı

yarılayan, evinde de bir akülü radyosu olan bir öğrenci idim. Bizim eve bu tür dergiler girmiyordu ama rahmetli Sedat Simavi'nin 7Gün'ü giriyordu. Ayrıca gün aşırı yayımlanan *Ekekon* gazetemiz de radyo programlarını ikişer günlük olarak veriyordu.

Okumaya meraklı bir ilkokul öğrencisi olan ben bu radyo dergilerinin gününün geçip geçmediğine bakmaksızın okuyordum. Sonradan gençlik yıllarımda zevkle dinlediğim sanatçıların bu dergi sayfalarında da yer aldığını hatırlıyor, düşüncelere dalyordum. Sahi, günümüzde bu tür bir dergi yayımlanıyor mu? Gazetelerin ekleri veya sayfaları ne güne duruyor ki!

Sanırım bu dergiler, bizim cademize giren ilk dergilerdi.

İlerleyen yıllarda bu radyo dergilerinin benzerleri gazetelerde

daha bilimsel ortamlarda sunuluyordu. Ali Naci Karacan'ın *Milliyet*'i bu gazetelerin önde gelenlerinden idi.

SALİHA HANIM MI, SALAPLA MI?

Sizin hiç adı Saliha olan yakınınız, komşunuz oldu mu? Benim fazla olmadı, sadece üç ad... Kapı karşı komşum Saliha Hanım, Hâkimiyeti Milliye İlkokulu'nda okurken koridorlarda gördüğün orta yaşını geçmiş öğretmen Saliha Uğurlu, bir de 65 yıl öncesinin İstanbul'un eğlence dünyasında adı duyulan bir Saliha... İnsan hem 81 yaşına girer, hem de bu kadar az sayıda Saliha adını taşıyanları hatırlayabilir mi? Sayı az değil mi?

Tam bu satırları tuşlara dökerken aklım yerinden oynadı ve benim, Konya'mızın meşhur atasözü aklıma geliverdi: Çıra dibine karanlık... Yahu nasıl olur da ben halamı, Saliha Sakaoglu'nu unutturum! Fatma ve Hasan Sakaoglu'nun beş çocuğunun ilki, babamın iki büyüğü, 1307 doğumlu çocukları Saliha Halam... Gel gör ki ölüm tarihi belli değil. Tabii sen onca yaşlı Saliha'yı hatırlarsan da öz halanı hatırlayamazsan kaynaklar da onun ölümüyle ilgili bilgi vermez!

Saliha Hanım bizim tam anlamıyla karşı komşumuzdur. Aramızda bir cadde uzanır, o da yetmez, bir de çayımız akıp gider. İşte bu Sabiha Apla, namıdiğer *Salapla* bu evin annesidir. Sadece eşi bilgin bir kişi olan Abdullah Amca'yı anıvereyim, yeter.

Salapla annem Zeliha Sakaoglu'ndan oldukça yaşlıydı. Ama bizim oralarda komşuluk ve arkadaşlık için aradaki yaş farkları pek önemli değildi.

Evlerinin arkasında bağları da

vardı, bahçeleri de.... Büyük değilse bile oralarda bir şeyler üretir, ağız tadıyla yerlerdi. Bunlar sebze türü pişirilecekler olduğu gibi meyve türü hemen yeniliverecekler de olurdu.

Salapla eli açık biri idi. Yardım-severdi, ayrıca konu komşuyu da gözetirdi. Daha doğrusu bizim oralarda herkes birbirini gözetirdi. Bu, maddi yardım şeklinde değil, bağında, bahçesinde ürettiklerini komşularına da sunmak şeklinde olurdu. Biz de, bahçemizde yetiştirdiğimiz şeker armudunu günlerce komşularımıza dağıtırdık.

Bir yaz öğlesi iki kanatlı kapımızın halka şeklinde olan şapşapı çalınınca gelenin iki kişiden biri olduğunu anlardık. Gelen ya *Salapla*'dır ya da... *Salapla* elinde bir sahan veya nalbeki, sokak kapımızdan içeriye süzülerek gelirken yazlık odamızdan veya izbemizden çıkan birileri ile karşılaşırdı. Onun tabağında olanlar mevsimine göre meyveler veya sebzeler olurdu. Armağanını bizimkilerden birini teslim ederken de şu çok anlamlı cümlesini kurardı:

“Bağçemizin mahsülatı...”

Elindeki tabak alınırken çeşitli sözler söylenebilirdi:

“Niye zahmet ettiniz.”

“Elinize sağlık.”

Eğer getirilen mevsimin erken ci kayısılarından birisi ve biz de öğle yemeği için sofrada isek hemen yıkanır ve sofraya getirilirdi.

Tabii bir de tabağın geri verilmesi söz konusu... Tabak boşaltılsa bile hemen verilmez, bir süre sonra içine bir şeyler konulduktan sonra götürülüp verilir.

Ben *Salapla*'nın bu tür güzelliklerine çokça tanıklık etmişimdir. Nur içinde yatsın.

KELE... O DA NE OLA KI?

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde çok az bir yer verilen bu kele kelimesi de ne ola ki? Ülkemizin bazı bölgelerinde, özellikle kırsal kesimlerinde bilinmesine karşılık aydınlar arasında bilinmemektedir. İşte anılan sözlükteki yeri:

kele a. hlk. Boğa, tosun. **kele-ye çekmek** boğaya çekmek. (*Türkçe Sözlük*, 11. bs. Ankara 2011, 1380).

a. ve **hlk** kısaltmaları *ad* ve *halk ağzında* anlamlarına gelmektedir.

Söz, bir kelimenin hangi anlama geldiğini araştırmaya gelince, bazı kelimeler için bakacağımız ilk kaynakların başında, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* gelir. Biz de bu *kele* kelimesi için ilgili cilde eğiliyoruz. *VIII. Cilt* bütünüyle *K* harfi ile başlayan kelimelere ayrılmış, Kelimemizi buluyor ve hangi anlamlara geldiğine bir göz atıyoruz. Meğer *Türkçe Sözlük*'te çok kısa olarak yer alan kelimenin ağızlarında birkaç anlamı varmış, Bu anlamlardan III. sırada verilen anlam tek kelime: *Boğa*. İşin ilgi çekici yanı kelimenin bu anlamıyla; Afyonkarahisar, Manisa, Kütahya, Eskişehir, Trabzon, Kars Ağrı, Niğde ve Konya illerinin ilçe ve köylerinden derlenmiş. (s. 2725).

Demek ki kelimenin buca ilimizde kullanılıyor ama *Türkçe Sözlük*'te verilen *kele*ye çekmek şekli belirlenemiyor. Burada o il veya ilçede derleme yapanların bu ayrıntıya girmemeleri, orada görevli olduğu için konuyu yeterince bilemedikleri veya *Derleme Sözlüğü*'nü hazırlayanların konunun inceliklerine girmemeleri olabilir.

Gelelim bizim caddemizin *kele-*

Sağdaki ilk bina bizim evin devamı olan ahır ve samanlık, yanındaki alt pencereli ev muhtar Salih Amca'nın evi, iki katlı ikinci ev küçük halamların evi, sonraki tek katlı ev Hacer Abla'nın evi. Soldaki büyük duvar ise Saliha Abla'nın evi. Trafik işareli direğin sağında ise ineklerin keleye çekildiği çobanımız Ölmezlerin adı olmayan sokağı.

sine... Bizim *boğa*, birkaç mahallenin büyükbaş hayvanlarını her gün yaylıma götüren çobanımız İbrahim Ağa'nın (İbrâmâ) idi. Aileler süt ve yavru vermeyeceği için böyle bir hayvanı beslemezlerdi. Yeri gelmişken söyleyivereyim, çobanımız, caddemizdeki üç çıkmaz sokaktan tek ailenin oturduğu bir girtide oturuyor.

Çocukluk günlerimize dönelim. Yaşımız beş de olabilir, sekiz de... Günü hiç önemli değil, tatiller ve hafta sonlarımızda işimizin adı ne olacak ki? Oyun... O da ne? İbrâmâ'nın çıkmaz sokağının önünde birkaç amca... İçlerinde tanıdıklarım da var, tanımadıklarım da... Ama İbrâmâ mutlaka baş rollerde... Sokağın içinde iki büyükbaş... Biz onlardan birinin erkek, öbürünün dişi olduğunu nereden bilebiliriz ki... Am-

calar ha bire tahrik sesleri çıkarıyor. Meğer bekledikleri keleye çekmek fiilinin uygulanmasını sağlamakmış. Öyle günler olurdu ki bütün çabalar boşa çıkar, misafir inek geldiği gibi giderdi. Niyet başka bir sefere...

Bu işlem uygulanırken sokağa kimseleri almazlardı. Zaten tek ailenin oturduğu evde de en fazla beş kişi yaşıyordu.

Biz o dönemin çocukları büyüyünce bu pazar günlerinde uygulanan yöntemin *keleye çekmek* olduğunu öğrenecektik. İşlemin başarılı olması halinde İbrâmâ'ya bir miktar para ödendiğini hatırlıyorum da başarısızlıkların da böyle bir ücretinin olup olmadığını hiç bir zaman öğrenemedim.

Günümüzde, o çıkmaz sokağın yerinde 12 katlı Mesnevi Konutları'nın hangi bloğu yükseliyor, bile-

miyorum. Ama şuna eminim ki o evlerde yaşayanlar ne o *keleye çekmeyi* bilirler, ne de *kele* kelimesinin anlamını... Bilse bilse, çocukluğu orada geçenlerden birilerinin burada o sokağın yerinde yükselen apartmanlardan birinde oturuyor olması olabilir.

CADDEMİZDEN GEÇEN BAŞI İYİ OLANLAR!

Bu ara başlığı bir kelime oyunuyla sunuyorum. Halk arasında bu *başı iyi olanlar* için hangi kelimenin uygun olduğunu bilenlerimiz vardır. Vardır da biz o kelimeyi şimdilik kullanmayacağız.

Bizim Çaybaşı Caddemiz Karaman'a doğru akıp giden Ulurmak Caddesi'nin âdeta bir yan kolu, onu şehrin batısına bağlayan bir kanal gibidir. Caddemize bir girdiniz mi başınızı alamaz, taaa. Uzun Harmanlar'a kadar gidebilirsiniz. Hoş, şimdilerde o eski, bizim bildiğimiz adlar da kalmadı, alanlar da... Hele hele ilk dört yol ağzından güneye doğru, Ulurmak Caddesi'ne paralel olarak sola saparsanız Maraş Caddesi'yle tanışacaksınız. Uzayıp giden bu caddenin daha başlarında, son yıllarda yapılan mini Fahrünnisa Parkı'nı solu-nuza alarak yol ayrımına girerseniz ver elini Abdürreşit Caddesi ... Uzar da uzar...

Özellikle yaz geceleri özel şişelerdeki sıvılarla başlarını iyi edenler belli bir saatten sonra bizim caddeden geçerek evlerinin yolunu aramaya başlarlar. Ancak bunların bazılarının takati kalmamış, bir yerde yığılıp kalıvermişlerdir.. Hele bir de bu durumun sokak lambalarımızın olmadığı dönemlerde yaşandığını düşünürünüz!

Güzel bir yaz gecesi idi. Gece-nin güzelliği mehtabından geliyordu. Kapımızın önünde gece sak-

lambacı oynuyorduk. Öyle ya, gündüze göre gecenin saklanılacak yerleri biraz daha fazla oluyordu.

Derken Ulurmak Mahallesi'nin bizim caddemizdeki üç beş evden biri olan Kâtiplerin evinin önünden, sonradan nâra diye adlandırıldığını öğreneceğiz insan sesleri yükselmeye başladı. Biri durmadan bağıryordu. Allah'tan o taraflar o anlarda insansız idi, herkes evlerinde veya arkadaki bahçelerinde idi.

Sesin sahibi kimdi, bilemiyorduk. Ancak karaltısı bizim o tarafa doğru hareket ediyordu. Mahallemizin ilk evlerinden olan Erzincanlı Memedâ'nın çıkartmasının altına gelince karaltı küçülüyordu. Başı iyi olan gürültü makinası galiba yere düşüvermişti. Ancak sesi az da olsa hâlâ çıkıyordu. Biz çocuklar saklambacı tam anlamıyla oynamaya, evlerimize saklanmaya başlamıştık. Bu karaltı benim hayatımda gördüğüm ilk **sarhoş**tu. Belki de öbür arkadaşlarımız için de ilk idi. Bu tür kişiler daha çok bisikletleriyle bizim caddemizden transit geçer, bağ evlerinin yolunu tutarlardı.

Bu arada inanılmayacak bir olay yaşanılıyordu. Komşumuzun oğlu ters yönden bizlere geliyordu. Durumunu bilmediğimiz için uyarıda bulunduk:

“Sakin ha... Ulurmak'a doğru gitme!”...

O da bizi uyarıyordu:

“Hiç gider miyim? Ben o taraftan geliyordum. O adamı görünce geri dönüp arka sokaktan gelmeye başladım.”

Arka sokak dediği, adı Kosova Sokağı olan, caddemize paralel bir kısa sokaktı. Oradan dolaşıp evine gelmeyi göze alıvermiş.

Böyleydi bizim caddemiz, ama bugün çok daha farklı, tanıyamayacağımız kadar değişik.

BEYŞEHİR ÇAVUŞ KÖYÜ GÜNLÜĞÜ

14 Şubat 2020 Cuma: Bugün ezanla kalktım. 8.15'te okula hareket ettim. Çiçeklerimi suladım. 9'da okulun minibüsü ile Beyşehir Çavuş'a hareket ettik. Yenidoğan üzerinden direk Çavuş'a geçtik. Okulumuzun mimarlık bölümü burada yapı kimlik envanteri yaparak, yapıların mimari özelliklerini belirleyecek.

Caminin yanında indik. Camiye baktık. Asistanlar minareye çıktı ben çıkamadım. Sonra Sonsuz Şükran Köyü'ne gittik. Çok sayıda köpekle karşılandık. Plan yaptık ve çalışmaya başladık. Caminin doğusundan bir sokağa girdik. Çalışmaya yönetmen ve Sonsuz Şükran Köyü kurucusu Mehmet Taşdıken de katıldı. Ayrıca şehir senaryo yazarı Ali Osman Erbaş'ı, köy muhtarı Ali Kazancı da bizimleydi. Çavuş evleri taş temel üzerine kerpiç, düz toprak damlı taşıyıcı sistem, strüktürde kalın ağaçlar, meşe, söğüt, cam kullanılmış. Anlatılanlara bakılırsa ev yapımında kereste Anamas dağından kesiliyor, gölden kayıkla geçirilip köyün yakın sahiline çıkarılıyordu.

Caminin doğu yakınındaki sokakta 3-4 ev incelendikten sonra Hayat-aile kısmı bina çöküntüsü ve ağaçlarla kaplı Rifat Gültekin'in evine geldik. Sokağın köşesinde Bölükler-Sivişlerin odası ve evi vardı. Tamamen yıkılıp ortadan kalkmışlar. Evin sokak kapısını zorlayıp açtık. Hayat-bahçe kısmına girdik. Ev iki katlı, dış sofalı planda H. 1305, M. M.1890 tarihinde yapılmış. Dış sofada kahve ocağı ve sekisi var. Zamanında göl manzarası ve Anamas-

lar görünüyormuş.

Sofaya üç oda açılıyor. Doğudaki mutfak, orta oda ve batıda baş oda. Bu odanın kapısı da kilitliydi. Muhtar Ali Kazancı'nın ablasının odasıydı. Kapıyı açtırdı. Tavanlar kirişleme (yuvarlak ağaçlar üzerine saz ve toprak) tekniğinde, ocağın üzerine ahşap bir şemse (güneş) motifi yerleştirmişler.

Bu odada 1950'li yıllara ait belgelerle dolu bir sandık gördük. Bununca müdürü ve muhtarlık belgeleri, evlenme ilmihaberleri, seçim kâğıtları, nüfus kayıtları, gazete kúpürleri, asker mektupları... muhtar ablasına yazılmış bir asker mektubu bulunca cebine koydu.

Sonra zemin kata taşığa indik. Burada da doğuda izbe-kiler, orta samanlık ve ahır odalarını gördük. Zaman durmuş gibi. Küpler içinde yonca tohumları, cevizler, kap-kacak yerli yerinde. Ev temizlenip restore edilse köy evi müzesi olur.

Gelelim Sivişlerin odasına, köye gelen yolcular, meslek-zanaat erbabı bu odada misafir edilirdi. Köy hakkında kapsamlı bir monografi yazan Mehmet Şahin köy odalarına da bir bölüm ayırmış... Köy odalarından hiçbiri günümüze gelmemiş. "Tarihi Soluyan Kasaba Çavuş" kitabı, şu bölümlerden oluşuyor: Önsöz, Tarih notları, Köyün kasaba oluşu (1972), Hallıca'nın dönüşü, Köyü uzaktan yaşamak, Kuyularımız, Pınarlarımız, Çeşmelerimiz, Mutfağımız, Odalarımız, Manilerimiz, Türkülerimiz, Aktepe (köyde çıkan Edebiyat dergisi) ve Abone listesi Mehmet Şahin Bey'in tespit ettiği ve gü-

nümüze gelmeyen köy odaları şunlar:

Hatip Odası: Yukarı Çeşme'nin ayağında bulunuyordu. 1930'lara kadar bakımlı kaldı. Şimdi yerinde Hafızlar'a ait konut var.

Yaşatanlar: Naim Hocalar (Hatıplar), Hafızlar, Fehmiler, Veranlar, Körveliler, Çeşmeciler, Nazlılar, Filizler, Deli Ahmetler, Topal Osmanlar, Hacı Onbaşılar, Kovancılar, Badiler, Cennetler, İlemenliler, Efendiler, Heseler, Abbanlar, Marigürüler, Hökesler, Havvacılar, Hacılar, Koca Mustafalar, Gülüzarlar, Gavlangozlar, Karabıyıklar.

İmamlar'ın Odası: Evlerine bitişikti. 1950'lere kadar bakımlı kaldı. Şimdi yerinde kendilerine ait konut var.

Yaşatanlar: İmamlar, Kekiçciler, Gaydeciler, Çağalar (sonradan Şamalılar), Topbaşlar, Zarifler, Palanlar, Apıllar, Dulucalar, Yörük Aliler, Carancılar, Naynarlar, Babılar, Tukular, Hüsemeler, Bulduklar.

Molla Osman'ın Odası: Uçtular'ın evine bitişikti. 1930'lu yıllara kadar açık tutuldu. Şimdi ilgi görmemektedir.

Yaşatanlar: Molla Osmanlar, Uçtular, Döndüler, Tahirler, Kara Hüseyinler, Süleyman Hocalar, Abidinler, Hacı Aliler, Dıkıcılar, Halilolar, Aydınloğlu, Camız Aliler.

Kör Hüseyinler'in Odası: Belediye Konuk Evi'nin yerinde bulunuyordu. Çok bakımlı olması nedeniyle özellikle gezginci esnafın ilk tercihiydi. Semerci odası diye anılması da ondandı.

Yaşatanlar: Kör Hüsenler (Küçük Mustafalar), Hacı Oğulları, Şerifler, Kadılar, Toylaklar, Zondallar, Kebanlar, Kandiller, Kel Osmanlar, Çakırlar, Yalancılar, Kalimciler, Balkandalılar.

Ağaların Odası: Evlerine bitişikti, 1940'lara kadar açık tutuldu. Şimdi yerinde özel konut var.

Yaşatanlar: Ağalar, Sevdalılar, Ali Hafızlar, Güdükler, Kafalılar, Gireniler, Yusufklar, Böcekler, Ali Ustalar, Koca Hasanlar, Mıcıklar, Mustafa Çavuşlar.

Sivişler'in Odası: Evlerine bitişikti. 1960'lı yıllara kadar açık tutuldu. Şimdilerde ören görünümünde. Bu oda Mehmet Taşdiken'in desinin odasıydı.

Yaşatanlar: Sivişler, Bölükler, Hamdiler, Sabri Çavuşlar, Paşalar, Ali Çavuşlar, Kel Halliler, Tangolar, Tomurcuklar, Kılıçlar, Tartıçlar, Hakkılar.

Borular'ın Odası: Balalar'ın evine bitişikti. 1930'lara kadar açık tutuldu. Şimdi yerinde özel konut var.

Yaşatanlar: Borular, Balalar, Deli İsmailler, Şamalılar, Eyuplar, Karabaşalar, Şabanlar, Yeterler; Kocabıyıklar, Güggeler, Nuriler, Macurlar.

Hacı Halil'in Odası: Evine bitişikti. 1950'lere kadar oda niteliğini korudu. Sonra konut olarak kullanıldı.

Yaşatanlar: Hacı Halliler, Durmuşlar, Süllüler, Kürtler, Güdük Hüseyinler, Fadimler, Ecirler, Örekeler, Cinsiller.

Keloğlan'ın Odası: Evinin arsası içinde son zamanlarda yapılmıştı. Oda geleneği zayıflayınca konuta dönüştürülmüştü.

Yaşatanlar: Keloğlanlar, Kerimler, Emetiler, Domaniler, Yahniciler, Arabistanlar, Suluderele Kadirler.

Hüyükli Oğlu Odası: Hasan Çavuşlar'ın evine bitişikti. 1950'li yıllara kadar açık tutuldu. Şimdi yerinde Hasan Çavuşlar'ın evi var.

Yaşatanlar: Hüyükli Oğlu, Topal Ömerler, Kara İmamlar, Vici viciler, Kara Süleymanlar (Totuların yerinde), Totular, Kenanlar, Yoluklar, Sakallılar, Böcek Mustafasıgil, Küçük Kümbüller, Yakup Çavuşlar, Kodallar, Kara Hasanlar, Hasan Çavuşlar, Antikeler, İbiş Ahmedigil.

Kara Ahmetler'in Odası: Cالدالozlar'ın evine bitişikti. 1930'lu yıllara kadar açık tutuldu. Sonra yerine konut yapıldı.

Yaşatanlar: Kara Ahmetler, Cالدالozlar, Büyük Kümbüller, Ataşlar, Gürcüler, Mınlklar, Tatiramazanlar, Dinekliler, Küderiler. Yağcılar, Epelekler, Saitler, Mümüneler, Karaağaçlılar, Şerifler, Kerim kızığıller.

Müderriş Odası: Oda geleneğinin yaşayan son temsilcisidir. Eski konumu korunmakta, kapısı açık tutulmaktadır. Mahalleli ailelerin sarsılmaz konukseverliği, onlardaki oda aşkı, bu odanın geleceğinin de güvencesidir. Ama en başta söylediğimiz konumu nedeniyle tarihi bir nitelik kazanmıştır. O nedenle de yapısal sağlığı korumaya alınmaya, kasabanın kültürel değerleri arasında sayılmaya hak kazanmıştır.

Yaşatanlar: Kazım Hocalar, Kamiller, Mahmutlar, Hafitler, Arifler, Küçük Aliler, Aslanlar, Süllanlar, San Aliler, Baba Oğlanlar, Hazimlerin Aliler, Kocabaşlar, Kamburlar, Abdulvehepler, Yürekler, Hacı Hasanlar, Karakuşlar, İrikuşaklar, Hazimler, Sefahılar, Gecekuşular, Çendikler, Hileliler, Taşçılar.

.....

Birkaç eve baktıktan sonra erkeler camiye Cuma namazına git-

tik. Beyşehir'in cennet bahçesini andıran Çavuş Camii'nde namaz kılmak çok etkileyici, huşu verici, fakat çok üşüdük. Daha sonra Mehmet Taşdiken'in misafiri olarak öğle yemeğini yedik.

Sonsuz Şükran Köyü: Çay içerken Mehmet Bey sonsuz Şükran Köyü'nü şenlendirmek için yaptığı çalışmaları anlattı. Birçok sanatçı büyük şehirlerin gürültüsünden, trafik ve hava kirliliğinden kaçıp buraya gelmiş. Dünyanın en güzel tabiat parçalarından birisinde yaşamak çok güzel. Kerpiç, geleneksel konutlar içinde, sessiz sakin ve mütevazı bir yaşantı için birçok sanatçı sonsuz Şükran Köyü'nden ev almış, besteci ve söz yazarı Ali Osman Bey burada yaşıyor.

Öğleden sonra belirlediğimiz güzergahtaki evleri inceledik. Rehberimiz Mustafa Akyüz ve Mehmet Taşdiken herkesi tanıyor, kapalı evleri, çökmekte olan evlerin sahiplerini biliyorlar. Bir eve geldik, ev terk edilmiş ve yıkılmak üzere, İzmir'de yaşayan Remziye Teyze'nin evi. Bir eve geldik burası Kanunsuzun evi. Bir filmde defineci rolü üstlenmiş.

Ben üşüdüm, ekipten erken ayrıldım. Köy meydanındaki kahvede ayaklarımı ısıttım ve arkadaşlar toplanınca arabamıza binip yola koyulduk.

Çavuş Köyü genel Görünüş

Çavuş Köyü Camii (15.- 16.yy.)

Rifat Gültekin'in Evi "Ocak"

Tescilli ev

AHMET ZİYA EFENDİ'NİN İZLERİ

“Şeyhzade” lakabıyla tanınan Ahmet Ziya Efendi, Osmanlı Devletini son döneminde Konya’da yetişen en önemli İslam âlimlerinden birisidir. O, Bekir Sami Paşa Medresesi, Konya Islahı Medarisi’nde müderrislik ve Konya Hukuk Mektebi’nde muallimlik yaptı. İslam için doğuyu ve batıyı bilen, ilim, irfan ve firaset sahibi öğrenciler yetiştirdi. Bir yandan da telif ettiği birbirinden değerli hukuki eserlerle kültür dünyamızda unutulmaz izler bıraktı. 1920’li yıllarda yurt dışına çıkmak zorunda kalan Ahmet Ziya Efendi⁽¹⁾ ile ilgili çalışmalara bir katkı sunmak amacıyla bu çalışmamızda onun Konya’da bıraktığı eser, defter, makale şiir ve imzalarının izlerini bulmaya çalışacağız.

1. MATBU ESERLERİ

Bu izlerden ilki Ahmet Ziya Efendi’nin telif ettiği eserleridir. Kaynaklarda yirmi kadar telifinin olduğu kaydedilen Ahmet Ziya Efendi’nin Meşrik-i İrfan Matbaası’nda basılan eserlerinden bazıları şunlardır.

1. Kavâid-i Külliye Şerhi: Ahmet Ziya Efendi tarafından Konya Hukuk Mektebi’nde ders olarak okutulan bu eser, Mecelle’nin ilk yüz maddesi olan “Genel İslam Hukuk ilkeleri” yani Kavaid-i Külliye’yi ele almaktadır. Osmanlıca ve el yazısı ile yazılan defter, Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu tarafından 1960’lı yıllarda bir kitap mezadında rastlanmıştır. Bazı hukuk kitapları arasında bulunan 100 sayfalık bu defter üzerinde Ali Osman Koçkuzu bir çalışma yaparak 1996 yılında “İslam Hukukunun Genel İlkeleri (Kavaid-i Külliye Şerhi)” adıyla Konya’da yayınlanmıştır.

2. Emâli’l-Vesâyâ: Ahmet Ziya Efendi’ye ait “Emâli’l-Vesâyâ/Vasiyet Notları” adlı eser İslam Hukuku’nun vasiyetler bölümünü ele alır. Eser, Ahmet

Ahmet Ziya Efendi

Ziya Efendi tarafından Konya Hukuk Mektebi’nde ders kitabı olarak okutulmuştur. Aslı Osmanlıca olan eser, toplam seksen sekiz maddeden oluşmaktadır.⁽²⁾

3. Emâli’l-Ferâiz: İslam Miras Hukuku konularını ele alan 82 sayfalık Osmanlıca bir eserdir. Eserin sonunda Ahmet Ziya Efendi bitirme tarihi olarak şu kaydı düşer: “4 Cemaziyevvel sene 1327 ve 9 Haziran Sene 1325 (21 Haziran 1909).”

Konya Meşrik-i İrfan Matbaası’nda 1326/1910 ve 1328/1912 tarihlerinde basılmıştır. Eserin matbu nüshaları Konyanoğlu Müzesi ve Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesinde bulunmaktadır.⁽³⁾

4. Ücâletü’l-Ferâiz: İslam Miras Hu-

(1) İsmail Bilgili, Konyalı Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi, Konya 2017.

(2) İsmail Bilgili, Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi’nin Hayatı ve “Emalil-Vesaya” Adlı Eseri, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy.12 Konya 2008, s.301-344.

(3) Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesi No.15968/1.

kuku'nu çok kısa bir mahiyetinde ele aldığı bu eseri 9 sayfadır. Eserin dili Osmanlıcadır. Eser Hayra Hizmet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.⁽⁴⁾

5. Sülâfetü'l-Ferâiz: İslam Miras Hukuku konularını şiir beyitleri halinde özetlediği bu eseri 12 sayfadır. Eserin dili Arapçadır. Eser, bir bakıma Ücâletü'l-Ferâiz adlı kitabının Arapça manzum halidir. Eser, Hayra Hizmet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.⁽⁵⁾

2. ŞİİRLERİ

Ahmet Ziya Efendi, dini ve edebi ilimlerle birlikte fizik, kimya ve astronomi gibi fen ilimlerinde de ders verecek seviyeye ulaşmıştı. Ahmet Ziya Efendi, hattat ve öğretmen Mustafa Asım Tabanlı'ya yeni usul üzere Molla Cami'yi 1907'de Paşa Dairesi'nde okumuştur. Macit Selekler, "Medreseler-Medreseliler" adlı makalesinde 1906 yılında Ahmet Ziya Efendi'nin medresedeki sabah derslerine hikmet, kimya, coğrafya, tarih vb. dersler ilave ederek bunları o dönemin idadi/lise mekteplerine mahsus Türkçe kitaplardan okutmaya başladığını ve kendisinin de bu derslere bir müddet devam ettiğini yazmaktadır.⁽⁶⁾

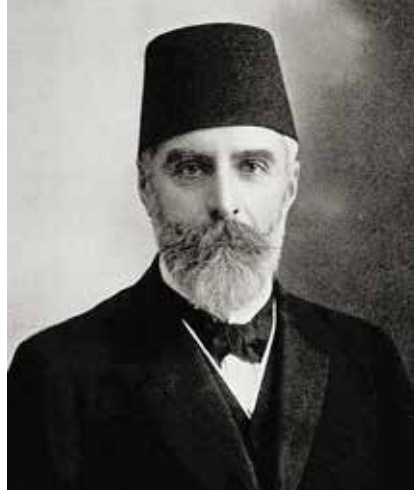
Ahmet Ziya Efendi, Arapça, Farsça ve Türkçe şiir yazacak seviyede bu dillerin edebiyatlarına da vakıftı. İbrahim Hakkı Konyalı onun hakkında: "Ahmet Ziya Efendi, dünya -çapında bir bilgin-di. Doğu ve batı ilim âlemi onu tanıır, bilgisi karşısında ona hayranlık duyardı." değerlendirmesini yapmaktadır.⁽⁷⁾

Ahmet Ziya Efendi, Hz. Peygamber (s.a.s)'e olan sevgi ve hasretini, O'nun Ravzası'na kavuşmak için duyduğu arzu ile henüz 16 yaşında iken yazdığı ifade edilen ve "Kasîde-i Ziyâiyye" ismiyle meşhur olan kasidesini yazmıştır. Kasîde-i Ziyâiyye Türkçeye: Fahri Kulu,⁽⁸⁾ Abdullah Tanrıku, ⁽⁹⁾ Himmet Mercan,⁽¹⁰⁾ İlhan Armutçuoğlu,⁽¹¹⁾ Ahmet Kudsi Eminoğlu ve Ahmet Gür-

taş⁽¹²⁾ tarafından tercümesi yapılmıştır.

3. DEFTERLERİ

Ahmet Ziya Efendi'nin matbu eserleri dışında bazı el yazması defterleri de mevcuttur. Bunlar Koyunoğlu Müzesi'nde bulunan hadisi şeriflerin not edildiği 56 sayfalık küçük bir defter ile fıkıh usulüne dair notlardır. Bu iki defter Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu tarafından incelenmiş ve defterlerin Ziya Efendi'ye ait olduğu kanaatini Koçkuzu defter üzerine yazdığı: "Arapça iktibaslar, talik yazı ile yazılı. Hoca Ahmet Ziya Efendi'ye ait olabilir" notuyla kaydetmiştir.

Ahmet Rıza Meclisi Mebusan Reisi

4. MAKALELERİ

Ahmet Ziya Efendi dönemin gazeteslerinde çeşitli konularda makalelerde yazmıştır. Tespit edebildiğimiz ve bizat adının geçtiği makaleleri şunlardır.

Anadolu (1908) Gazetesindeki Makaleleri

1. Makale, Anadolu, 10 Temmuz 1324/13 Eylül 1908, "Şeyhzade Ziya" ismiyle ve

2. Makalesi "Saadet Gazetesine", Anadolu, 17 Eylül 1324/17 Eylül 1908, "Konya'da Paşa Dairesi'nde Şeyhzade Ziya" ismiyle yayımlanmıştır

3. Makale Meşrik-i İrfan (1909)'daki makalesi ise "Medaris", Meşrik-i İrfan, 19 Ramazan 1327/ 21 Eylül Rumi

(4) Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesi No. 15968/2.

(5) Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesi No. 15968/3.

(6) Macit Selekler, Yeni Konya, 3-7 Mart 1962.

(7) İbrahim Hakkı Konyalı, Karaman Tarihi, s. 332.

(8) Ali Osman Koçkuzu, Haydın Basalım İzleri, 179-181

(9) Koyunoğlu Kütüphanesi No.9203

(10) İsmail Kaya Vakfı Kütüphanesi

(11) İlhan Armutçuoğlu Ziyâiyye Kasidesi, İstanbul 1983

(12) Ahmet Gürtaş, Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi ve Kasîde-i Dâliyyesi, S.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 1999, Sy. 9, s.82

1325/ 9 Teşrini Evvel 1909, “Ziya” ismiyle yayımlanmıştır.

Konya İntibah Gazetesi (1919)’nde Yayınlanan Makaleleri:

1919’da Konya İntibah gazetesinde yayımlanan başmakaleler, Ahmet Ziya Efendi’ye aittir. Bu makalelerde onun ismi geçmemektedir. Ancak kaynaklar bu başmakalelerin Ahmet Ziya Efendi tarafından kaleme alındığını ifade etmektedir. Konya İntibah’ta yayınlanan başmakaleler şunlardır:

1. “Gazetemiz”, İntibah, 25 Şubat 1335/1919, S. 1, s. 1–2
2. “Ağabeylerimiz”, İntibah, 8 Mart 1335/1919, S. 2, s. 1–2
3. “Kabine”, İntibah, 19 Mart 1335/1919, S. 4, s. 1
4. “Çalılar, Dikenler”, İntibah, 25 Mart 1335/1919, S. 5, s. 1
5. “Ağalar, Kelebekler”, İntibah, 13 Mart 1335/1919, S. 6, s. 1–2
6. “Talebe-i Ulum Asker Olabilir mi?” İntibah, 21 Nisan 1335/1919, S. 9, s. 1
7. “Açık Konuşalım”, İntibah, 19 Eylül 1335/1919, S. 26, s. 1

5. İCAZETLERİ

Nakşi tarikatı şeyhliği/mürşitliği de bulunan Ahmet Ziya Efendi, daha 23 yaşında genç bir müderris iken, amcası Hasan Kudsi Efendi’nin oğlu Ali Kudsi Efendi’ye verdiği bir icazetin sonunda kendini:

“Ene’l-fakir’ül-hakir, Şeyhzade Ahmet Ziya ibni eş-Şeyh Muhammed Bahaeddin ibni Şeyh Muhammed Kudsi kuddise sirruhuma el-Halidi, el-Müceddiden, en-Nakşibendi, el-Konevi, ufiye anhüm el-ganiyyü’l-kaviyy” diye tanıtmaktadır.

Bunun anlamı: “Ben zayıf ve aciz kul, Şeyhzade Ahmet Ziya bin(oğlu) Muhammed Bahâuddîn bin(oğlu) Muhammed Kudsî, el-Halidî (kolundan), el-Müceddidi (kolundan), en-Nakşibendi (Nakşi tarikatından), el-Konevî (Konyalı), zengin ve kuvvetli olan Allah onları bağışlasın.”

Sonra da icazetin altını “Ahmet Ziya, 1314” yazılı mührüyle mühürlemiştir. Bu mührdeki 1314 tarihi 1896-97 yıllarına işaret etmektedir.⁽¹³⁾

Ahmet Ziya Efendi’nin Konya bası-

nına yansıyan, öğrencilerine verdiği icazetlerinden biri 5 Temmuz 1909 tarihli Meşrik-i İrfan gazetesindedir. Gazete icazet haberini şöyle vermektedir:

“Vilayet Mekteb-i Hukuk muallimlerinden faziletli Yalvaçlı Ömer ve Şeyhzade faziletli Ziya Efendi’lerin halka-ı talim ve tedrislerinde ikmal-i nusah etmiş olan **Buldanlı Hasan Efendizde Mehmet Tahir** ve **Güzelhisar’a muzaf Karapınar karyesinden Mehmet Efendizde Hafız Mehmet Efendilerin** icazetnamelerinin geçen gün merasim-i mutade ile ita edildiği samia beyrayı mufahharatemiz olmuştur. Öteden beri şehrimizde bir çok talibin ilm ve irfana neşri envar-i maarif eyleyen muma ileyhima Ömer ve Ziya Efendilerin bu babdaki himem ve mesai fazılane ve maarif pervaranelerine arz-ı teşekkürat ve mücaz efendilere muvaffakiyetlerinden dolayı beyan-ı tebrikat ederiz.”

11 Temmuz 1910 tarihli Meşrik-i İrfan Gazetesi “Vilayet Havadisı” başlığında Ahmet Ziya Efendi’nin dört öğrencisine verdiği icazetten bahsetmektedir. Haber şöyledir: “Efadıl-ı ülema-ı mahalliyeden ve Mekteb-i Hukuk muallimlerinden Şeyhzade faziletli Ahmet Ziya Efendi hazretleri tarafından geçen Cuma günü Alaaddin Cami şerifinde halka-ı tedrisinde ikmal-i nusah ve tahsil etmiş olan **Uluborlulu Ahmet Feyzi, Bozkırlı Hafız Mevlüt Fehmi, Çallı Mehmed ve Konyalı İbrahim Sıdkı Efendi**’lere icazetname ita kılınmıştır. Muciz muma ileyh Ziya Efendi hazretlerine arz-ı tebrikat eder ve mücaz muma ileyhim efendilerin dahi üstad-ı muhteremeleri gibi neşri ilim ve kemale muvaffakiyetlerini temenni eyleriz”

Aynı icazet haberini 15 Temmuz 1910 tarihli Hakem gazetesi ise şöyle vermektedir: “Şehrimizin yetiştirdiği genç, muktedir, ezkiya-ı ulemadan mekteb-i hukuk muallimin-i muhteremesinden Ziya Efendi hazretlerinden ikmal-i nusahetmiş olan **Bozkırlı Hafız Mevlüt, Konyalı İbrahim Sıdkı, Çallı Mehmed, Uluborlulu Ahmet Feyzi Efendilerin** icazet-i rusumları geçen Cuma günü Alaaddin Camii şerifinde ifa kılınmıştır. Muciz-i muhteremin nice seneler neşri uluma mazharyiyetini temenni eder, mücaz efendile-

(13) Koyunoğlu Müzesi, No:37.023

rin de eser-i üstada iktifa ile nail-i muvaffakiyet olmalarına dua eyleriz.”

Ahmet Ziya Efendi tarafından verilen bir diğer icazet, Recep 1330/ Haziran 1912 tarihli olup **Bozkırlı Abdullah Tanrıkulu**'na verilmiştir. Abdullah Efendi icazetten sonra İslah-ı Medaris'te Akaid dersi hocalığına başlamıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı Özlük Arşivi'nde saklanan bu icazet Milli Eğitim Bakanlığı'na 1942'de tasdik edilerek yükseköğrenim diploması olarak kabul edilmiştir.⁽¹⁴⁾

6. İMZALARI

12 Şubat 1962 yılında içlerinde Zeynelabidin Efendi, Rifat Efendi ve Ahmet Ziya Efendi'ye ait kitaplarında bulunduğu Konya İslah-ı Medaris'i'ne ait 1200 civarında yazma ve basma kitap Rifat Efendi'nin varisleri tarafından “Dışarı çıkarılmamak üzere” Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. Yusuf Ağa Kütüphanesi'ndeki bu kitapları 20 Şubat 2010 tarihinde inceleme fırsatım oldu. Kitapların iç sayfalarında Muhammed Bahaeddin Efendi, Zeynelabidin Efendi, Hasan Kudsi Efendi ve Paşa Dairesi'ne ait birçok temlik kayıtları göze çarpmaktaydı. En ilginç gelen ise Ahmet Ziya Efendi'ye ait olan ve bir yaprağı andıran imza ve temlik kayıtlarıydı.

Başta Yusuf Ağa Kütüphanesi olmak üzere, Koyunoğlu ve Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanelerinde tespit ettiğim Ahmet Ziya Efendi'nin imzası bulunan bazı kitaplar ve vesikalar şunlardır:

1. Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan (Yusuf Ağa Kütüphanesi (YK), 9400 no'lu) Velid b. Abid b. Yahya b. Abd et-Tai Buhturi'ye ait “Divan el-Buhturi” basma kitap İstanbul'da Cevaib Matbaası'nda basılmıştır. 1300/1883 tarihli eserin ilk sayfasındaki Ahmet Ziya Efendi'ye ait imza tarihi 28 Recep 1318/21 Kasım 1900'dür. Eser, toplam olarak 261 adet basılmıştır.

2. Ebu Muhammed İzzeddin Abdülaziz b. Abdüsselâm el-Muri'ye ait “Kitabü'l-İşarat ila el-İcaz fi Ba'zı'l-Envai'l-Mecaz” adlı (YK.9394 no'lu) matbu eserin fihrist sayfasında Ahmet Ziya Efendi imzası mevcut. İmza tarihi, 25 Muharrem 1322/11 Nisan 1904'dir. Kitabın değerini Ahmet Ziya Efendi,

Ahmet Ziya Efendi imzaları

“Kıymeti 8” kuruş notunu düşmüştür.

3. Molla Hüsrev'in “Durerü'l-Hukem fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm” adlı (YK.9290/1 no'lu) hukuk/fıkıh kitabının 1. cildinde ilk sayfadaki Ahmet Ziya Efendi'nin imzasının tarihi “20 Gurre-i Zilkade 1324” yani 5 Ocak 1907'dir.

4. Ebu Osman Amr b. el-Cahız'a ait ve 1311'de Matbaatü'l-İlmiye'de basılan “Kitabü'l-Beyan ve't-Tebyin” adlı (YK.9396 no'lu) kitabın ilk sayfasındaki imza tarihi 17 Cemadiyelula 1330/ 6 Mart 1912'dir.

5. Mehmet Zihni Efendi'ye ait “Kitabu Meşâhir en-Nisa” adlı (YK.9441 no'lu) eserin ikinci cildini Ahmet Ziya Efendi 1332 Muharrem/Kasım 1913'de imzalanmıştır. Meşhur müslüman hanımların hayat hikâyelerinin anlatıldığı eser, İstanbul 1295 tarih ve Matbaa-ı Amire baskılıdır. Ayrıca esere “Kıymeti 250” kuruş diye not düşmüştür.

6. Kayseri Müftüsü Mesut Efendi'ye ait “Mecelle'den Bir Kısımın Şerhi (İcare (kira), Bey (alışveriş), Kefalet)” adlı (YK.9329 no'lu) Mecelle Şerhi'ne Ahmet Ziya Efendi, iki imza birden atmıştır. İmza tarihi “gurre-i Şevval 1332” yani 23 Ağustos 1914'dür.

7. “Divân ibn Nabatat el-Mısıri” adlı (YK.9398 no'lu) matbu eserin imza tarihi 17 Rebiulahir 1332/15 Mart 1914'dir. “Kıymeti 13 kuruş”dur.

8. İslam Miras Hukuku yani Feraize ait olan (YK.9323 no'lu) “Siraciye Şerhi ve Tercümesi” adlı eserin ilk sayfasında imzanın tarihi okunamamıştır.

(14) Caner Arabacı, Konya Medreseleri, 533

9. Şeyhülislam İbni Teymiye'ye ait olan (YK.9445/1-9no'lu) "Mecmeu'r-resail" adlı eser matbu olup 1323'de Mısır Kahire'de bulunan Haseniyye Matbaası'nda basılmıştır. Eserde Ahmet Ziya Efendi'nin imzası mevcut olup tarihi atılmamıştır.

10. Ayrıca Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesi'nde bulunan "Bozkırlı Mustafa (Parlaktürk) Hoca" kitapları arasında bulunan Mısır Hidiviyye Medresesi Müderrisi İbrahim Efendi'ye ait (HHV.15.631no'lu) "Esraru Şeriatil-İslamiyye, Adabiha ve el-Batıniyyeti" adlı kitapta da Ahmet Ziya Efendi'nin imzası bulunmaktadır.¹⁷ Rebiülahir 1332/13 Mayıs 1914 tarihli imzanın yanında "fiyatı 13 kuruş" diye yazmıştır

7.TASDİKNAME BELGESİ

Ahmet Ziya Efendi, 25 Nisan 1332/8 Mayıs 1916 tarihli İslah-ı Medaris'e ait tek resmi belge olan ve İslah-ı Medaris'in 4. sınıfından tasdikname alan Karaman İlisaralı Ahmet Muhtar Efendi'ye (Altunay, 1897-1984) verilen belgede ise: "Konya İslah-ı Medaris-i İslamiye Müdürü Şeyhzade" yazdıktan sonra "Ahmet Ziya, 1314" yazılı mühürle mühürlemiştir.

Tasdikname belgesinin tam metni şöyledir: "Karaman'ın İlisra karyesinden Hafız Ahmet Vehbi Efendi bin Receb Efendi, Konya İslah-ı Medaris-i İslamiyyesi dersanelerine bi'l-ımtihan duhul ederek on seneden ibaret olan müddet-i tahsiliyyesinin dört senesini ikmal ve bila fasıla terfii sınıf imtihanlarını aliyü'l-a'la olarak verdiği ve sınıfının birincisi olduğu cihetle hizmeti maksura suretiyle eday-i vazife-i askeriyeye şayan ve husni ahlak ile mütehalik olduğu arz ve tasdik olunur. Fi 25 Nisan sene 1332. Konya İslah-ı Medaris-i İslamiyye Müdürü Şeyhzade (mühür) Ahmet Ziya 1314 (ve diğer iki mühür).

8.HUKUK MEKTEBİNDE

23 Mart 1910 tarihli Babalık Gazetesi haberi Hukuk Mektebinde öğretmenlerle birlikte Ahmet Ziya Efendi'nin İneyeri Milliye'ye yaptığı yardım haberini şöyle vermektedir: "Bir senede arkası alınmak üzere birer maaşlarını İne-i Milliye'ye terk eden vilayetimiz Hukuk Mektebi müdür ve muallimin ve memurinin miktarı maaşıyla esami kuruş:

4000 kuruş, müdür ve Kavanin-i

maliye ve iktisat muallimi Fethi Bey,

2700 kuruş, Mecelle ve usul-u hukuk ve ticaret-i berriye muallimi Selim Sabit Efendi,

2700 kuruş, hukuku düvel ve idare ve esasiye ve mukaddime muallimi Şinasi Bey,

1800 kuruş, kanun-u ceza ve usul-u cezaiye muallimi Hisabi Bey,

1500 kuruş, usulü fıkıh ve Mecelle muallimi (Yalvaçlı) Ömer Vehbi Efendi,

1500 kuruş Mecelle ve vesaya ile feraiz muallimi Ahmet Ziya Efendi,

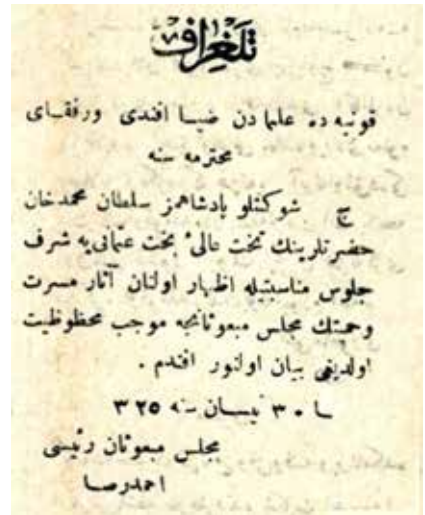
300 kuruş Kitabü'n-nikâh muallimi (Sivahlı) Ali Kemal Efendi,

500 kuruş mektep kâtibî Hakkı Bey, Yekûn 15.000 kuruş."¹⁵

19 Ağustos 1329/29 Ramazan 1331 Babalık gazetesini, Mekteb-i Hukuk'tan ayrılan Ziya Efendi'nin yerine yapılan atamayı "Hoca Tahir Efendi" başlıklı haberiyle okuyucularına şöyle duyurur: "Vilayet Mektebi hukuk, feraiz ve mecelle muallimi Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi'nin vukuu infisaline mebni yerine kadastro kadılığından müstafi Hoca Tahir Efendi tayin buyrulmuştur"

9.BİR TELGRAF

27 Nisan 1909'da Sultan Abdülhamid tahtan indirilmiş ve yerine 35. Osmanlı sultanı olarak Mehmet Reşat geçirilmişti. 30 Nisan 1325/13 Mayıs 1909'da Osmanlı Meclis-i Mebusan başkanı Ahmet Rıza tarafından Konya Vilayeti halkıyla birlikte Ahmet Ziya

Ahmet Rıza'nın Telgrafi

(15) Babalık, 23 Mart 1910

Efendi'ye cülus merasimiyle ilgili olarak bir telgraf gönderilmiştir. Ahmet Ziya Efendiye gönderilen telgraf metni şöyledir:

“Konya’da ulemadan Ahmet Ziya Efendi ve rüfekayı muhteremesine; şevketlü, padişahımız Sultan Mehmet (Reşat) Han hazretlerinin tahtı ali-i bahtı Osmaniye şeref-i cülüsü münasebetiyle izhar olunan asar-ı meserret ve hamiyetin Meclis-i Mebusanca mucib-i mahzuziyet olduğu beyan olunur, efendim. 30 Nisan 1325/13 Mayıs 1909, Meclis-i Mebusan Reisi: Ahmet Rıza”⁽¹⁶⁾

10. İKİ KARTPOSTAL

Birinci kartpostal, 10 Temmuz 1913 tarihinde Paris’ten gönderilmiştir. Gönderenin ismi yazılı değildir. Kartpostalın ön yüzünde Paris’ten “Avenue de la Grande Arme” caddesinin resmi mevcuttur. Arka yüzünde ise “Mekteb-i hukuk muallimi muhteremlerinden fazıl-ı muhterem Ziya Efendi hazretlerine takdim ve ihtiramat...” yazılıdır.

İkinci kartpostal ise İstanbul’dan 1914 yılında gönderilmiştir. Boğaziçi’nden bir cadde resmi olan kartpostalın arka yüzünde: “Konya’da Sami Bekir Paşa Medresesi’nde hakayiku’l-fukaha Şeyhzade Ahmet Ziyaeddin Efendi hazretlerine takdim” yazılıdır. Gönderen “Darülfünun Hukuk Şubesinden Tevfik”dir.

11. MEKTEB KURUCUSU

Konya’da 1919 yılında eşrafın yardımı ve halkın katılımıyla, özel okullar kurmak ve eğitim-öğretim yapmak amacıyla “Konya Darü’l-irfan Mektebi Anonim Şirketi” adında bir teşekkül oluşturularak şirketin tüzüğünü ve izin isteğini belirtir dilekçe, Mayıs 1335/1919 tarihinde Şuray-ı Devlet (Bakanlar Kurulu)’e sunulmuştur. Şirket 25 Mart 1336/1920 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Şirket gayesini: “Kasaba ve köylerde erkekler ve kızlar için gündüzlü ve geceli, İlk, orta ve yüksek özel okullar açarak veya tesis ederek ücretle tedrisatı icra ve lazım gelen binalar inşa etmek” olarak açıklamıştır. Şirket kurucusu olarak

Zeynelabidin Efendi ve Ahmet Ziya Efendi’nin isimleri geçmektedir.

12. NUFUS KAYITLARI

Osmanlı dönemi Nüfus Kayıt Kütüğü’ndeki bilgilerine göre Ahmet Ziya Efendi ve ailesi Şems Mahallesi 44 numara oturmaktadır.

Babası meşayih-i kiramdan “reşadetlü, faziletlü” Muhammed Bahaüddin Efendi, annesi “mütevaffa/vefat etmiş” Ayşe Hanım’dır.

Aile kütüğünde 3. sırada yer alan Ahmet Ziya Efendi “1291/1874” doğumlu “orta” boylu “ela” gözlü ve “buğday” tenlidir.

“Müderres” olan Ahmet Ziya Efendi kayıt esnasında bekâr olduğu için “mücerred” yazılmıştır.

Aile kütüğünde onuncu sırada yer alan Ahmet Ziya Efendi’nin hanımı Rauf Efendi ve Behiye Hanım’ın kızı Asime Hanım’dır. Asime Hanım “1316/1900” doğumludur.

Ahmet Ziya Efendi’nin Kızı Bedriye Hanım’ın doğumu Hicri “12 Rebiulahir 1338” ve Rumi “4 Kânunusani 1336” olarak kaydedilmiştir ki bu tarih 4 Ocak 1920 Pazar gününe denk gelmektedir.

13. TAPU KAYITLARI

Aralık 1910 tarihinde Zeynelabidin, Rifat ve Ahmet Ziya Efendi’nin mülkiyetlerine geçen Apa Saraycık’taki İncirli Bük mevkiindeki arazi tapu belgesinde Ahmet ve Mehmet Erenmemiş’in resmiyle Ahmet Ziya Efendi’nin hanımı Asime ve kızı Bedriye’nin de resimleri mevcuttur.

Tapuda, malikinin adı, sanı ve mesleği hakkında şunlar yazılıdır: “... ve dört sehmi Ziya karısı Asime ve on iki sehmi Ziya kızı Bedriye müşerekesi.” Tapudaki son tarih ise 22 Ekim 1937’dir.

Yine aynı tarihli Çumra Apasaraycık Kızıl Yar mevkiindeki tarla hakkındaki tapu belgesinde “iktisap sureti” kısmında Ahmet Ziya Efendi ile ilgili olarak şunlar yazılıdır: “...sonra Ziya’nın 1339’da ölümü ile karısı Asime ve kızı Bedriye’ye munhasır olduğu anlaşıl-makta, Abidin’in hissesi için ileride ayrıca muamele yapılmak üzere Rifat ve Ziya hisselerinin intikalen kaydı yürütüldü.”

Bu belgeye göre Ziya Efendi’nin vefatı resmi kaynaklara 1339 yani 1923 yılı olarak geçmiştir.

(16) Meşriki İrfan 18 Mayıs 1909

14.VEFATIYLA İLGİLİ BİR BELGE

Ahmet Ziya Efendi'nin vefatıyla ilgili belgelerden biri de, amcası Hasan Kudsi Efendi'nin oğlu Ali Rıza Kudsi Efendinin bu konuya dair yazdığı bir mektuptur. Ali Rıza Kudsi Efendi'nin mektubundan Veli Sabri Uyar'ın defterine yaptığı bu alıntıda Ahmet Ziya Efendi'nin vefatı şöyle anlatılmaktadır:

“Nâzım, müşarun ileyh cenâb-ı üstadın Mekke-i Mükerrreme'de iken hin-i irtihalinde başında bulunan Kudsi Efendi zade Ali Efendi'nin müşarun ileyhin keyfiyet-i irtihaline dair yazdığı mektuptan iktibas edilmiştir: “Bayram namazını kılarken başı döndü, yıkıldı. Yine mukavemet ederek kâiden namazı eda etti. Sonra eve getirildi. Sekiz gün hasta yattılar. Şevvalin dokuzuncu Cuma gecesi akşam saat birde rahmet-i Rahman'a kavuştu. Sabah namazından sonra Kâbe-i Muazzama'nın kapısının önünde namazı kılınarak 'Cennet-i Muallâ' namında ekâbir-i müsliminin medfeni olan kabristana ve vâlide-i (zevce-i) Rasûlullah teâlâ aleyhi ve aleyhâ hazretlerinin beş arşın kadar ayakucuna, evlad-ı Rasûl'e mahsus olmak üzere vaktiyle hazır edilmiş mükemmel ve muntazam bir kabre defnedildiler. Öyle bir latif suretle teslim-i ruh ettiler ki, bu kudsiyyet dakikaların letaifini tarife lisanım muktedir değildir. Bir takım dualar okuduktan sonra zikrullah'a başladı ve zikir-i lisanine bütün azası dahi iştiyak ederek, sufiyye indinde 'sultanu'z-zikir' tabir olunan, bütün azasının muntazaman hareket ettiği hareket-i zikriyesini saatlerce bize gösterdikten sonra terk-i hayat eylemiştir. Mumaileyh Hazretlerinin hayaliyle yüreğimde açılan yarayı, müşahede eylediğim saadet halini hatırlamakla tedavi ediyorum.”⁽¹⁷⁾

KAYNAKLAR:

- Ahmet Çelik, Konya Ulemasının İcazetleri, Merhaba Akademik Sayfalar, c.12, sy.24, 10 Ekim 2012.
- Ahmet Gürtaş, Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi ve Kaside-i Dâliyyesi, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 1999, Sayı 9, s. 82.

(17) Veli Sabri Uyar Defteri, Koyunoğlu, No:15201, s. 10-B, 11-A

Ahmet Ziya Efendi'nin Mührü

Ahmet Ziya Hadis Notları

- Ahmet Ziya Efendi, İslam Hukukunun Genel İlkeleri (Kavâid-i Külliye Şerhi), Tercüme: Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu, İstanbul 1996.
- Ali Osman Koçkuzu, Haydin Basalım İzlerle, Konya 2008.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Tarih: 06/B /1338 (Hicri), Dosya No:123, Gömlek No:36, Fon Kodu: İ.DUİT.
- Caner Arabacı, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, Konya, 1998.
- Hakem, 15 Temmuz 1910.
- Hayreddin Karaman, Bir Varmış Bir Yokmuş, İstanbul 2015.
- İbrahim Hakkı Konyalı, Karaman Tarihi, İstanbul 1967.
- İsmail Bilgili, Bir Eğitimci Olarak Şeyhzâde Ahmet Ziya Efendi (1874-1925), Merhaba Akademik Sayfalar, 26 Mart 2014.
- İsmail Bilgili, Konyalı Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi, Konya 2017.
- İsmail Bilgili, Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi'nin Hayatı ve “Emalil-Vesaya” Adlı Eseri, İHAD sy.12 Konya 2008, s.301-344.
- Macit Selekler, “Hatıralar 60 Yıl Önce Konya, Medreseler-Medreseliler, Yeni Konya, 3-7 Mart 1962.
- Mahmut Sural, “50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya”, Yeni Konya, 11 Eylül 1975, s.3
- Meşrik-ı İrfan, 18 Mayıs 1909; 11 Temmuz 1910.
- Veli Sabri Uyar Defteri, Koyunoğlu, No:15201, s. 10-B, 11-A.